

Особливості комерціалізації інтелектуальної власності в сучасних умовах в бюджетних та небюджетних установах

(Бутнік-Сіверський О.Б. Комерціалізація інтелектуальної власності в сучасних умовах в бюджетних та не бюджетних установах/ О.Б.Бутнік-Сіверський// Матеріали науково-практичного семінару «Інтелектуальна власність та інноваційна діяльність» (21 листопада 2018 року))

Бутнік-Сіверський О. Б.,
головний науковий співробітник
економіко-правового відділу НДІ
інтелектуальної власності НАПрН
України, доктор економічних наук,
професор, академік АТН України
та академік УАН.

Сьогодні створюються умови для активізації інноваційно-інвестиційної діяльності в державному та недержавному секторі економіки, де головним напрямком розвитку є створення досконалого інноваційного середовища, покращення його правового поля, що спонукає до подолання інерційності в процесі комерціалізації інтелектуальної власності.

В процесі комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів (далі ОПВ), слід враховувати особливості діяльності в бюджетних та небюджетних установах.

Саме в бюджетних установах, зокрема, найбільше створюється інтелектуальної власності у закладах вищої освіти і в наукових бюджетних установах, створених при закладах вищої освіти (далі – ЗВО).

З прийняттям змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту», встановлюються основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти, створюються умови для посилення співпраці державних органів і бізнесу з закладами вищої освіти на принципах автономії закладів вищої освіти, поєднання освіти з наукою та виробництвом, що суттєво сприятиме створенню досконалого інноваційного середовища.

Прогресивність законодавчої ініціативи обумовлюється недосконалістю та авторитарністю бюджетного механізму, який не сприяє накопиченню

власних коштів з метою стимулювання творців інтелектуальної власності та фінансування розвитку наукової інфраструктури.

Тут слід враховувати, що контроль бюджетних коштів здійснюють органи Державної казначейської служби України у порядку, встановленому Міністерством фінансів України, за яким облік має відображати всі активи та зобов'язання держави. Особливо, це стосується науково-дослідних робіт (далі – НДР) та дослідно-конструкторських робіт (далі – ДКР), як ОПІВ. В Бюджетному кодексі України відсутній механізм здійснення операцій з *об'єктами права інтелектуальної власності*, який слід враховувати при формуванні *власних надходжень бюджетних установ*.

Звернемо увагу на те, що при відсутності відповідних бюджетних призначень, які можуть бути пов'язані з накопичення доходів спеціального фонду бюджету на операції з інтелектуальною власністю в кінці звітного періоду будуть перераховуватися до загального фонду державного бюджету. Якщо обсяги власних надходжень бюджетних установ перевищують відповідні витрати, затверджені законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), розпорядник бюджетних коштів передбачає спрямування таких надпланових обсягів у першу чергу на погашення заборгованості з оплати праці, нарахувань на заробітну плату, стипендій, комунальних послуг та енергоносіїв. Якщо такої заборгованості немає, розпорядник бюджетних коштів спрямовує 50 відсотків коштів на заходи, що здійснюються за рахунок відповідних надходжень, і 50 відсотків коштів - на заходи, необхідні для виконання основних функцій, але не забезпечені коштами загального фонду бюджету за відповідною бюджетною програмою.

У такому разі розпорядник бюджетних коштів здійснює перерозподіл обсягів узятих бюджетних зобов'язань за загальним фондом бюджету для проведення видатків за цими зобов'язаннями із спеціального фонду бюджету.

У загальному вигляді завершене НДР та ДКР – це особливий вид інтелектуальної власності, під якою згідно ст. 418 ЦК України розуміється право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності. Складність у тому, що різні види результатів творчої діяльності мають відмінні охоронні документи прав інтелектуальної власності, які підтверджують їх державну реєстрацію (свідоцтва про реєстрацію авторського права на твори, свідоцтва, сертифікати, патенти) та майнові права, які можуть належати і замовнику завершених та прийнятих НДР та ДКР, на правах їх матеріального та фінансового забезпечення бюджетних установ, які здійснюють у державному секторі наукову діяльність у відповідності з договором на виконання НДР (ДКР). Закінчення НДР (ДКР) та її прийняття є акт прийому-передачі між Замовником та Виконавцем з подальшою обов'язковою державною реєстрацією закінченої НДР (ДКР) в УкрІНТЕІ. При цьому звернемо увагу на поняття «дослідження» та «розробка» стосовно НДР (ДКР).

Слід враховувати виконання умов договору на розробку НДР та ДКР, в якому потрібно чітко визначати результати творчої роботи та передбачати порядок їх використання після прийняття акту приймання-передачі завершених НДР(ДКР) та їх державної реєстрації. Саме у договорі на розробку НДР(ДКР) повинно чітко акцентуватись порядок використання ОПВ за результатами творчої діяльності з позиції ознак «дослідження» чи «розробки» у державному секторі, зокрема ЗВО та науки, які здійснюють у державному секторі наукову діяльність, від чого залежить система бухгалтерського обліку фактичних витрат Виконавця та Замовника та можливості здійснення комерціалізації окремих видів ОПВ, створених за рахунок державного бюджету.

Складності виникають тоді, коли ігноруються або нечітко обумовлюються умови договору на розробку НДР (ДКР), в яких повинно визначатися результати творчої роботи та передбачатися порядок використання створених ОПВ.

Особливості в небюджетних установах відтворюють господарську діяльність, яка стає засобом реалізації економічних інтересів. Для того, щоб приватні інтереси (власника, інвестора) реалізовувалися в своїй сукупності (в інноваційному проекті), необхідно, щоб комерціалізація інтелектуальної власності давала власнику, інвестору надлишок доходу над їх витратами, тобто можливість збагачення. У цьому випадку інтелектуальний капітал у формі інтелектуальної власності набуває споживчі якості. Отримання надлишку над витратами є основним рушієм підприємництва (бізнесу). Комерціалізація інтелектуальної власності виникає при використанні результатів інтелектуальної діяльності на умовах укладання договорів. Придбання (продаж) результатів робіт по створенню нематеріальних активів здійснюється з наданням права на використання чи на розпорядження нематеріальними активами, чи передачі права на підставі авторських чи ліцензійних договорів за винагороду.